

Problem namreč ni v tem, da bi neoliberalna šolska politika poskušala uničiti temeljno raziskovanje (rečeno na splošno – res je, da periferne vlade v varčevalni ihti včasih posegajo vanj, a tega ne moremo posplošiti na raven neoliberalne doktrine), saj je to prepomembno za dolgoročno kapitalistično planiranje in razvoj; niti ni v tem, da bi ovirala svobodnost, kreativnost in osebnostno rast (ravno nasprotno, to spodbuja, da bi bile lahko še te intimne in nekoč svobodne subjektivne razsežnosti kasneje vključene v proces intenzivne eksploatacije dela – a obenem je res, da neoliberalne reforme povečujejo administrativni pritisk na učitelje in nadzor nad njimi); in niti ni v tem, da nima pretirano sentimentalnega odnosa do dejanskih »kulturnih ornamentov« omikanega meščanstva, s katerimi je to v svoji klasični dobi precej komično poskušalo oponašati svoje aristokratske predhodnike (levica nima veliko razlogov za žalovanje za tem vidikom meščanske kulture). Problem je v celostni globinski reformi šolskega polja, ki povsem lahko vključuje tako temeljne raziskave kot osebnostno rast, a obenem izključuje teorijo in politično imaginacijo, kritično do kapitalizma kot takega, ne le do njegovih posameznih ekscesov. Subjekti, ki prihajajo iz neoliberalne šole, so lahko povsem kreativni, osebnostno razviti in splošno razgledani, a so obenem politično konformistični in prilagodljivi bodoči »déležniki«, ki življenje vidijo kot poslovni izziv ter ne verjamejo (več) v možnost kolektivne človeške emancipacije. Kritika novih šolskih politik mora tako teči hkrati na obeh ravneh – kratkoročno kot kritika varčevalnih ukrepov in obrambe že priborjenih pravic ter javnega šolstva, sistema javnih uslužbencev, proti povečanju normativov in intenzivnosti dela ter zmanjševanju plač pedagoških delavk in delavcev ter dolgoročno kot iskanje alternativne šolske politike, pri čemer izsiljena dilema, ki ji želimo uiti, ni toliko država – trg, temveč (konservativna, v produkcijo nacionalne meščanske kulture usmerjena in tradicionalistična) javna univerza na eni ter mreža horizontalnih, decentraliziranih, nevladnih, a hkrati neprofitnih izobraževalnih institucij, ki predstavljajo neoliberalni ideal oziroma udejanjenje »višjega načela« v šolskem polju.

Znanje kot človeški kapital (Machlup)

Fritz Machlup je za razliko od nobelovcev z Univerze v Chicagu Garyja Beckerja in Milтона Friedmana manj znan in ugleden, a nič manj (po mojem mnenju celo bolj) pomemben teoretik človeškega kapitala. Njegova življenjska pot je podobna Hayekovi in Polanyijeви, pred fašizmom je leta 1933 pobegnil v Združene države Amerike in se po drugi svetovni vojni včlanil v društvo Mont Pelerin, a za razliko od njiju je bil